

Alcumena

*Pismo Interdyscyplinarne
Interdisciplinary Journal*

Nr 4(8)/2021

DOI: 10.34813/pisc.4.2021.2

www.alcumena.fundacjapisc.pl

Polityka energetyczna Federacji Rosyjskiej na przykładzie Nord Stream II

Energy policy of the Russian Federation on the example
of the Nord Stream II gas pipeline

Daniel Szajstek

e-mail: daniel.szajstek@gmail.com

Akademia Marynarki Wojennej

Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych

This article describes and presents the issue of energy policy pursued by the Russian Federation, with particular emphasis on the role of the Nord Stream II gas pipeline in this policy. The article focuses on both theoretical and practical and assumptions of energy policy - especially in the context of its implementation by the Russian Federation and taking into account the Russian potential of energy resources. The concept of Nord Stream II gas pipeline was presented and analyzed simultaneously from the point of view of potential threats and risks associated with its construction, as well as from the point of view of consequences for its beneficiaries.

Key words: Russian Federation, Nord Stream II, energy policy, energy resources, gas.

Federacja Rosyjska to niewątpliwie jedno z najbardziej znaczących państw na mapie politycznej współczesnego świata. Powszechnie wiadomo, iż jest to państwo, które charakteryzuje się bardzo dobrym geopolitycznym położeniem oraz skutecznie prowadzoną dyplomacją. Jednak w kontekście prowadzonej przez Rosję polityki energetycznej warto, w celu dobrego przyswojenia omawianego tematu, doprecyzować podstawową terminologię, z zakresu poruszanego zagadnienia.

Mianem polityki energetycznej określa się działania, które w swej istocie zakładają wektor przeprowadzenia określonych celów przez personel zajmujący stanowiska rządowe lub kierownicze, w zależności od danego podmiotu realizującego zadania z zakresu polityki energetycznej. W swej istocie, omawiany termin zakłada dystrybucję, pozyskiwanie, eksport, a także import surowców energetycznych pomiędzy państwami oferującymi usługę, jak również odbiorcami lub kontrahentami. W dalszej kolejności ilość oraz cena środka stanowiącego przedmiot umowy determinuje cele w kontekście stawianych przez usługodawców lub ich odbiorców. Za pomocą wykorzystanych atrybutów, leżących w rękach podmiotów, podejmujących się prowadzenia polityki energetycznej, dąży się do osiągnięcia wspomnianych wyżej celów (Suwała, 2022, s.10). Jednak owe cele mają charakter bardziej złożony, od powszechnego rozumienia tego terminu. Jak można zaobserwować, wśród państw, które w sposób skuteczny prowadzą politykę energetyczną, zysk pieniężny, nie pomijając faktu jego dużego znaczenia i wagi, nie jest jedynym celem, utożsamianym jako najwyższe dobro, na którym skupiają się działania z zakresu polityki energetycznej.

Przykładem takiego zjawiska jest skutecznie prowadzona polityka energetyczna Rosji, która powoduje, że państwo zajmuje pozycję lidera wśród międzynarodowych dostawców surowców energetycznych. Jej działania i oferty są na tyle skuteczne, że w zestawieniu z innymi propozycjami przodują na arenie międzynarodowej. Takie działania, w daleko idącej perspektywie, tworzą strefę monopolu poprzez zdobycie miana głównego dostawcy na danym terytorium, w tym przypadku Europy. Dobrym potwierdzeniem omawianego zjawiska są liczne rurociągi dostarczające gaz ziemny z Rosji do Europy, jak na przykład Nord Stream, Jamalski czy Przyjaźń. Warto zauważyć, że wiązanie się długoterminowymi umowami o dostarczanie surowców energetycznych z jednym dostawcą jest równe z uzależnieniem się od niego. W tym przypadku tworzy się strefa monopolu dla głównego dostawcy, którego wpływy są największe i najefektywniejsze. Pozwala to Rosji na prowadzenie działań, na których ona sama będzie wychodzić najkorzystniej, pomijając potrzeby odbiorców.

Prowadzoną politykę energetyczną Federacji Rosyjskiej determinują uwarunkowania środowiska międzynarodowego oraz wykorzystanie czynników ekonomicznych i gospodarczych, które pozwalają na osiągnięcie jak największych wpływów i dominacji. Znaczenie Rosji na rynku energetycznym identyfikuje się wprost proporcjonalnie do jej zasobów w surowce. Polityczny imperatyw Federacji Rosyjskiej dyktuje jej miano lidera na arenie międzynarodowej spośród innych dostawców surowców energetycznych (Gryz, 2009, s. 119).

Nadrzędnym dokumentem, obowiązującym w Federacji Rosyjskiej w kontekście prowadzonej polityki energetycznej oraz wyznaczającym kierunek jej działania jest Strategia Energetyczna Federacji Rosyjskiej do 2035 roku. Dyktuje ona cele, jakie stawia sobie jeden z największych eksporterów surowców energetycznych. Do najważniejszych z nich należą:

- Uzyskanie możliwie jak największej kontroli dostaw surowców energetycznych do państw sąsiadujących z Rosją oraz kontrolowanie dostaw do sąsiadów, realizowanych przez innych dostawców, niewchodzących w skład rosyjskiego komponentu energetycznego;
- Uzyskanie dostępu do udziałów zagranicznych usługodawców zaopatrujących swoich beneficjentów na skalę światową;
- Uzależnienie swoich odbiorców od dostaw surowców energetycznych, z naciskiem na państwa leżące w rosyjskiej strefie wpływów oraz sąsiadujących z Federacją Rosyjską;
- Znaczne rozszerzenie swoich wpływów w kontekście wydobywania surowców energetycznych z podległych złóż, a także tych, do których dostęp jest utrudniony (Kardaś, 2022).

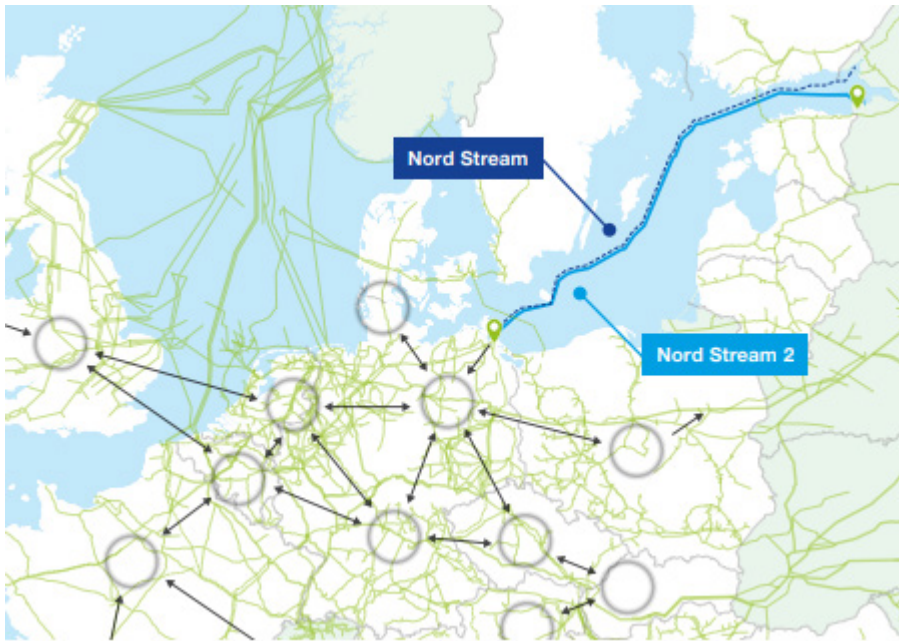
Sektor surowców energetycznych w rozumieniu Rosji przeszedł ewolucję. Z komercyjnego rozumienia polityki energetycznej przeorientował się na osiąganie celów politycznych. Taki stan rzeczy jest następstwem wymownej ambicji Federacji Rosyjskiej zdobycia pozycji mocarstwa energetycznego, uwzględniając swoje wpływy na skalę międzynarodową. Zatem prowadzona polityka energetyczna przez Federację Rosyjską jest narzędziem do odbudowy swojej międzynarodowej pozycji, wykorzystując przywilej energetyczny i nośniki energii przyczyniające się do odbudowy swojego potencjału, pomimo funkcjonowania stosunkowo słabej i niezmodernizowanej gospodarki (Kłaczyński, 2016, s. 101).

Surowce energetyczne w posiadaniu Federacji Rosyjskiej stanowią fundament gospodarczy. Pozwalają na śmiałe i skuteczne ruchy oraz stanowią kartę przetargową

w wymiarze międzynarodowym. Zagraniczna sprzedaż gazu ziemnego i ropy naftowej wraz z jej pochodnymi zajmuje aż 70% całego dochodu z eksportu. Stanowi to połowę wpływów do budżetu i 17% całego PKB (Menkiszak, 2022). Zasoby ropy naftowej, szacuje się około na 8.2 mld ton, co stanowi 6% zasobów globalnych. Dobrym przykładem uzmysławiającym skalę rosyjskiego potencjału energetycznego jest produkcja ropy naftowej, która w roku 2015 przekroczyła 500 mln ton. Terenem najbardziej obfitującym w złoża ropy naftowej jest Syberia zachodnia, a w szczególności obszary Kaukazu Północnego i Zagłębia Wołżańsko–Uralskiego (Kłaczyński, 2016, s.101). Rosja dysponuje 32,6 bilionami metrów sześciennych gazu. Zestaw dyspozycji złóż surowców zestawia się w kontekście światowych zasobów jako 10% światowych złóż ropy naftowej, 40% złóż gazu ziemnego oraz 45% złóż węgla kamiennego. Również ciekawy wydaje się fakt, że podaż rosyjskich surowców energetycznych przewyższa popyt na nie same. W roku 2014 z wyprodukowanych 578,7 milionów metrów sześciennych gazu, przeznaczonych na konsumpcję zostało jedynie 409,2, co stanowi 169,5 milionów sześciennych nadwyżki gazu ziemnego. Według prognoz ekspertów, potencjał energetyczny Federacji Rosyjskiej wystarczy na najbliższe 20 lat, by utrzymać miano lidera na światowym rynku dostawców surowców energetycznych (Kaszuba, Stempień, 2019, s. 79).

Niemniej jednak, oprócz precyzyjnie skonstruowanych dokumentów stanowiących teoretyczne założenia polityki energetycznej Federacji Rosyjskiej oraz dokładnie określonych celów, Rosja nie może być utożsamiana z mianem lidera w ujęciu świadczenia usług dostawczych surowców. To działania znajdujące swoje urzeczywistnienie, widoczne w ramach podpisanych i ratyfikowanych umów międzynarodowych, które w dalszej kolejności są konsekwentnie wypełniane. Reasumując, plany i teorie są nieme w kontekście posiadanego statusu lidera. Kluczowe zobowiązania pomiędzy dostawcami i odbiorcami surowców oraz praktyczne działania, jak budowanie na przykład gazociągów, determinują i ustanawiają posiadaną rangę na arenie międzynarodowej.

Przykładem świadczącym o rosyjskiej sile energetycznej jest budowa gazociągu Nord Stream II, będącego głównym przedmiotem niniejszego artykułu. Nord Stream II to rurociąg gazowy (dwunitkowa magistrala), który jest narzędziem przesyłu gazu ziemnego z rosyjskiego Ust-Ługa do rejonu Greifswaldu w Niemczech. Projekt Nord Stream II opiera się na istniejącym rurociągu Nord Stream, który został poprowadzony na dnie Morza Bałtyckiego w 2011 r. Trasa obydwu rurociągów w dużej mierze pokrywa się (Nord Stream 2 Raport Espoo – Podsumowanie nietechniczne, 2017, s. 4).

Ilustracja 1. Planowany przebieg gazociągu Nord Stream 2

Źródło: <https://www.nord-stream2.com/media/documents/pdf/pl/2017/04/nsp2-espoo-report-nts-pol.pdf> (dostęp: 23.12.2021 r.).

Nord Stream II w założeniu ma rozwiązać problem obniżenia wydobycia gazu ziemnego ze źródeł znajdujących się na terenach europejskich. Gazociąg planowo ma dostarczać do Europy aż 55 miliardów metrów sześciennych gazu, co daje tranzyt do 26 milionów gospodarstw domowych. Jego długość wynosi 1224 km (Zaleski, 2022, s. 2).

Głównym udziałowcem oraz prowadzącym nadzór nad całą koncepcją Nord Stream II jest rosyjska firma Gazprom, posiadająca aż 51% udziałów w całej inwestycji. Decyzja o realizacji tego projektu zapadła podczas Wschodniego Forum Ekonomicznego we Władywostoku w 2015 r.

Żeby w pełni zrozumieć kontekst budowy Nord Stream II, należy przyjrzeć się niemieckiej polityce energetycznej. Chodzi tu konkretnie o niemiecką strategię transformacji energetycznej, która dotyczy promowania polityki „zielonej” energii, a więc tym samym wycofywania się z poboru surowców, które w efekcie eksploatacji wytwarzają najwięcej zanieczyszczeń, godzących w środowisko naturalne. Przykładem tego jest wycofywanie z użytku paliw kopalnianych oraz elektrowni jądrowych. Jednak opisany trend, sprzyjający niemieckiemu rządowi, w swym skutku sprzyja także zacieśnieniu relacji z Rosją. Co ciekawe, owa współpraca ingeruje w intere-

sy państw Europy Wschodniej, które nie posiadają silnych atrybutów do prowadzenia skutecznych negocjacji z Kreml. Przykładem omawianego stanu rzeczy jest Ukraina, przez którą po uruchomieniu Nord Stream II dostawy gazu nie będą realizowane, co z kolei wygeneruje straty szacowane według ekspertów na ponad 2 miliardy €. Również Polska i Słowacja dużo stracą na pełnej realizacji niemiecko-rosyjskiej współpracy - w tym przypadku potencjalne straty szacuje się na setki milionów €. Bliskie wydaje się w tej sytuacji stwierdzenie, iż projekt Nord Stream II w swej istocie realizuje rosyjską politykę godzącą w szeroko rozumianą solidarność i jedność europejską, stanowiące jedne z podstawowych założeń Unii Europejskiej (Zaleski, 2022, s.4). Jednak straty dotyczą również państw niebędących członkami UE. Realizacja Nord Stream II będzie niekorzystna także dla Turcji, ponieważ przełoży się ona na stopniową rezygnację z Turkish Stream. Budowa tego rurociągu uderza w postanowienia unijne, dotyczące zrównoważonego dostarczania i dystrybucji surowców energetycznych na terenie Unii, bowiem realizacja opisanej współpracy jest jednoznaczna ze stanem faktycznym, przedstawiającym utworzenie monopolu przez Federację Rosyjską na terytorium Europy poprzez dostarczanie gazu, co jest wbrew unijnym postanowieniom, stojącym na straży strategii dywersyfikacji, odnoszącej się do bezpieczeństwa energetycznego.

Budowa gazociągu Nord Stream II z perspektywy Federacji Rosyjskiej jest kluczowa. W pierwszej kolejności należy wspomnieć o funduszach płynących z dostaw gazu, które stanowią trzon jej gospodarki, co przekłada się na wewnętrzną oraz zewnętrzną stabilność państwa. Ponadto, użytkowanie Nord Stream II wiąże się z dezaktywacją innych rurociągów przesyłających gaz do Europy. W tej sytuacji Rosja przejmując pieczę oraz może skupić swoje działania na dostawach, za pomocą mniejszej ilości gazociągów, co w ich sytuacji ułatwia pełne kontrolowanie przesyłu (Zaleski, 2022, s. 8).

Koncepcja Nord Stream II, rodzi wiele pytań związanych z kwestią bezpieczeństwa międzynarodowego. Na początku trzeba zaznaczyć, że postanowienie dotyczące Nord Stream II, jak i cała jego idea, wpisuje się w pręźnie realizowaną strategię energetyczną Federacji Rosyjskiej. Wynika z niej, iż jednym z głównych celów jest osiągnięcie jak największych wpływów, a także zdobycie dominacji i odbudowa międzynarodowej pozycji Rosji wśród państw, wchodzących w skład byłego Związku Radzieckiego. Postanowienie, osiągnięte podczas Wschodniego Forum Ekonomicznego we Władywostoku, tworzy dla Rosji strefę monopolu w Europie, tym samym osłabiając pozycję i integralność UE, natomiast utworzenie strefy monopolu jest jednoznaczne z uzależnieniem się w kwestii tak niezbędnego surowca, jakim jest gaz

ziemny, w głównej mierze od największego jego dostawcy. Budzącym obawy jest fakt wstrzymywania dostaw gazu przez Rosję dla poszczególnych odbiorców. Częstotliwość tego zjawiska przez ostatnie lata była bardzo wysoka, więc również w przyszłości zagrożenie to jest realne. Co gorsza, biorąc pod uwagę sam fakt występowania takiego zjawiska, pojawią się pytanie, co zrobić, gdy większość surowca dostarcza państwo, które stać na tak śmiały ruch. Również nie można wykluczyć sytuacji będącej następstwem zachowania, które godzi w przyjęte prawo humanitarne.

Potwierdzają to wydarzenia z roku 2014, gdy wojska Federacji Rosyjskiej przekroczyły granice Ukrainy, anektując Krym oraz de facto przejmując kontrolę na znacznych terenach Donbasu. Działania z użyciem sił zbrojnych zawsze budzą wiele wątpliwości odnośnie do bezpieczeństwa i suwerenności. Państwa Europy, sprzeciwiające się tego typu zachowaniu, miałyby możliwość nałożenia sankcji i embargu na Rosję, czyli w praktyce wstrzymania dostaw potrzebnego surowca ze strony Rosji. Taka sytuacja nie ogranicza się jedynie do Ukrainy. W dalszej perspektywie, w niebezpieczeństwie znajdują się państwa Europy Wschodniej. Budowa Nord Stream II jest bardzo potężnym atrybutem i zdecydowanie zbyt silną kartą przetargową w rękach Federacji Rosyjskiej, jak na państwo prowadzące imperialną politykę w takim wydaniu.

Zobowiązania i piękne postulaty w imię lepszego dobra łatwo się kreuje i prezentuje, jednak, jak widać, ich sumienne i solidarne przestrzeganie często może stać na przeszkodzie realizacji własnych interesów. Niemcy w poważny sposób zobowiązują zarówno siebie, jak i całą Europę, zawierając umowę na budowę Nord Stream II. W zestawieniu ze znanymi z historii i charakterystycznymi dla Rosji zachowaniami na arenie międzynarodowej rodzi się wiele wątpliwości i pytań, na które obecnie ciężko znaleźć odpowiedź. Budzą one poważne obawy i odnoszą się bezpośrednio do naszego bezpieczeństwa.

Bibliografia:

- Gryz, J. (2009). Geopolityczne aspekty polityki energetycznej Federacji Rosyjskiej. *Przegląd Geopolityczny, T. 1, ss. 119-131.*
- Kardaś, S. (2020). *Nowa strategia energetyczna Rosji – optymistyczne plany w niepewnych czasach.* Pobrane z: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2020-04-15/nowa-strategia-energetyczna-rosji-optymistyczne-plan-y-w> [dostęp: 21.12.2021].
- Kaszuba, M. Stempień, M. (2017). Surowce energetyczne w polityce Federacji Rosyjskiej (Rosji). W: M. Minkina, M. Kaszuba. (red.), *Polska – Rosja. Polityka bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Kontynuacja i zmiana (ss. 79-90).* Siedlce: Pracownia Wydawnicza Wydziału Humanistycznego
- Kłaczyński, R. (2016). Rosyjska polityka energetyczna: strategia, potencjał, perspektywy, *Przegląd Geopolityczny, T. 18, ss. 99-112.*
- Menkiszak, M. (2014). *Geopolityka energetyczna Rosji.* Pobrane z: <https://cse.ibngr.pl/geopolityka-energetyczna-rosji/> [dostęp: 22.12.2021].
- Oficjalna strona Nord Stream II. (2017). *Nord Stream 2 Report Espoo – Podsumowanie nietechniczne.* Pobrane z: <https://www.nord-stream2.com/media/documents/pdf/pl/2017/04/nsp2-espoo-report-nts-pol.pdf> [dostęp: 23.12.2021].
- Suwała, W. (2010). Długoterminowe perspektywy rozwoju energetyki w skali globalnej. W: M. Sobolewski (red.), *Polityka energetyczna (ss. 9-44), Studia BAS Nr 1 (21) 2010.* Pobrane z: [http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/CD865149F16F31F6C12577000023E246/\\$file/Studia_BAS_21_n.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/CD865149F16F31F6C12577000023E246/$file/Studia_BAS_21_n.pdf). [dostęp: 20.12.2021].
- Zaleski, P. (2015). *Nord Stream II – polityczny projekt uderzający w jedność energetyczna Europy,* <https://www.cire.pl/pliki/2/nordstreamiidefence.pdf> [dostęp:23.12.2021].